§ 1. ХУДОЖНІЙ ТВІР ЯК ЯВИЩЕ МИСТЕЦТВА

Сторінка 4

Завдання полягає у визначенні, яке із зображень є світлиною, художнім фото, а яке – картиною, та в аргументації цього вибору, а також у розумінні назви картини Валентини Баранок «Повернення до джерел» і доборі назви до художнього фото.

А. Яке зображення є світлиною, художнім фото, а яке – картиною:

Перше зображення (ліворуч) є картиною, оскільки воно відтворює реальність у художній манері – натюрморт з предметами, такими як глечик, хліб, калина.

Друге зображення (в центрі) є художнім фото. Воно створене з використанням природного освітлення, акцентуючи на сільському хлібі та пшеничних колосках на фоні заходу сонця. Це надає йому художньої естетики.

Третє зображення (праворуч) є звичайною світлиною, оскільки це чітке, просте зображення білого хліба без особливого акценту на художні елементи.

Б. Як розуміти назву картини Валентини Баранок «Повернення до джерел»?

Назва «Повернення до джерел» може символізувати повернення до традицій, до простих, але значущих речей у житті, таких як хліб. Це також може стосуватися духовного або культурного коріння, зв'язку з

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

природою та рідною землею, що зображено в картині.

В. Доберіть назву до художнього фото.
Назвою до художнього фото можна запропонувати варіант «Золота пшениця» або «Хліб життя», що відображає суть зображення – символ урожаю і життя.

Сторінка 5

А. Який із цих текстів є твором мистецтва? Аргументуйте свій вибір.
Твором мистецтва серед наведених текстів є вірш Івана Драча "Етюд про хліб". Це поетичний твір, де автор майстерно та образно передає процес випікання хліба. На відміну від рецепта, що просто описує послідовність дій, у вірші присутнє художнє сприйняття реальності.

Б. Визначте в ньому художні образи.
У вірші можна виокремити такі художні образи:
• Образ процесу випікання хліба (порівняння з "мініатюрною зоряною ніччю");
• Образ хліба (що "видме груди", "зарум'янений", "круглий");
• Образ біленої хати, наповненої ароматом свіжоспеченого хліба.

В. Які емоції переповнюють ліричного героя?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Ліричного героя переповнюють позитивні емоції – захоплення процесом випікання хліба, повага до нього як до важливої частини життя, та радість від того, що бачить свіжий, ароматний хліб на столі.

Сторінка 6

4. Завдання.

1. Мистецькому твору властиві
В творча уява та фантазія автора

Сторінка 7

2. Художня література як вид мистецтва найтісніше пов'язана
А театром

3. Визначте жанр кожного літературного твору
1 «Тиша морська» Лесі Українки – Б лірика
2 «Євшан–зілля» Миколи Вороного – Г ліро–епос
3 «Таємне Товариство Боягузів, або Засіб від переляку № 9» – А епос

4. Який вид мистецтва вам найбільше до вподоби? Обґрунтуйте свій вибір
Мій улюблений вид мистецтва – я полюбляю його дивитися.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Передайте інформацію про літературні роди та жанри своїми словами, доповніть її прикладами творів, які вивчали на уроках української чи зарубіжної літератури в 5–му або 6–му класі.

Література поділяється на три основні роди: епос, лірика та драма.

• Епос – це твори, що описують події або розповідають історії. Приклад: "Маленький принц" Антуана де Сент–Екзюпері.

• Лірика – це твори, що виражають емоції та переживання. Приклад: вірш Тараса Шевченка "За сонцем хмаронька пливе".

• Драма – це твори, що призначені для постановки на сцені. Приклад: п’єса "Наталка Полтавка" Івана Котляревського.

6. Назвіть функції художньої літератури як виду мистецтва. Доберіть до кожної з них по одному прикладу з раніше прочитаних творів.

• Пізнавальна: допомагає дізнатися про світ і культуру. Приклад: "Пригоди Тома Сойєра" Марка Твена.

• Естетична: викликає насолоду від краси слова. Приклад: вірші Лесі Українки "Конвалія".

• Виховна: формує моральні якості читача. Приклад: "Кайдашева сім'я" Івана Нечуя–Левицького.

• Розважальна: приносить задоволення та відпочинок. Приклад: "Гаррі Поттер" Дж. К. Роулінг.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Створіть асоціативну «хмару» до художнього твору як явища мистецтва (доберіть слова–асоціації, характерні ознаки).

Асоціативна "хмара" до художнього твору:
Слова–асоціації: емоції, уява, краса, образність, символіка, творчість, натхнення, глибина.

8. Складіть літературний паспорт до вірша І. Драча «Етюд про хліб» (с. 5), використовуючи інформацію на форзаці 2.

• Автор: Іван Драч.
• Назва: «Етюд про хліб».
• Жанр: вірш.
• Основна тема: процес випікання хліба.
• Головна ідея: хліб – символ життя, праці й радості.
• Художні образи: процес випікання хліба, образ хліба, аромат свіжого хліба.

10. Домашнє завдання. Підготуйте усний опис картини
О. Богомазова «Портрет дівчинки, яка читає книжку» (5–7 речень).

На картині зображена дівчинка, занурена в читання книги. Її обличчя спокійне, погляд зосереджений на тексті, що відображає її захопленість. Книжка символізує світ знань і фантазії, у який вона поринає. Художник передав момент концентрації та цікавість дитини, що демонструє важливість читання

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

для розвитку уяви. Картина створює відчуття затишку та спокою, показуючи любов до книг і процесу читання.

§ 2–3. НАРОДНОПІСЕННА ЛІРИКА. СУСПІЛЬНО–ПОБУТОВІ ПІСНІ. КОЗАЦЬКІ ПІСНІ

Сторінка 12

4. Завдання.

1. Прочитайте рядки
В уривку використано Г художній паралелізм

2. Постійний епітет записано в рядку
Г широкий степ

3. Увідповіднить кожний художній образ пісні “Ой у лузі та ще й при березі” з його значенням
Калина – В (рідний край, родина)
Галки – Д (біда, нещастя, смерть)
Дуб – Г (мужність і витривалість)
Орел – Б (хижак, поневолювач)

4. Які пісні більш давні – календарно–обрядові чи суспільно–побутові? Обґрунтуйте свою думку.
Календарно–обрядові пісні більш давні, ніж суспільно–побутові. Вони виникли в часи, коли люди були тісно пов'язані з природними циклами і виконували обряди, пов'язані з землеробством, зміною пір року та іншими природними явищами. Суспільно–побутові

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

пісні відображають події суспільного життя та побуту і з'явилися пізніше.

5. Доведіть, що пісні «Ой на горі та женці жнуть» та «Ой у лузі та ще й при березі» – ліричні твори.

Пісні «Ой на горі та женці жнуть» та «Ой у лузі та ще й при березі» є ліричними творами, оскільки вони передають емоційний стан героїв та описують їхні переживання. У цих піснях є особиста виразність та образність, притаманні ліричним творам.

6. Послухайте «Запорозький марш» Євгена Адамцевича й поділіться враженнями від почутого. Якій із прочитаних козацьких пісень за настроєм відпові – дає марш? Чим саме?

«Запорозький марш» Євгена Адамцевича викликає відчуття піднесеності, гордості та сили. За настроєм марш відповідає козацькій пісні «Ой на горі та женці жнуть», оскільки обидва твори передають дух боротьби, впевненості та патріотизму. Їх об'єднує урочистий і рішучий настрій.

7. Поєднайте прикметник з іменником, щоб утворився постійний епітет (за зразком) і запишіть їх.

Зразок. Ясне сонце.

Іменник: сонце , гай, море, степ, вітер, орел, шлях, кінь, ворон, калина.

Прикметник: ясний, синій, сизокрилий, вороненький, чорний, широкий, буйний, зелений, червоний, битий.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• Ясне сонце
• Зелений гай
• Синє море
• Широкий степ
• Буйний вітер
• Сизокрилий орел
• Битий шлях
• Вороненький кінь
• Чорний ворон
• Червона калина

§ 4–5. НАРОДНІ ЧУМАЦЬКІ, НАЙМИТСЬКІ, СОЛДАТСЬКІ Й ІНШІ ПІСНІ

Сторінка 20

4. Завдання.

1. Суспільно–побутовими є всі перелічені пісні. ОКРІМ
В жниварських

2. Прочитайте рядки.
В уривку використано
А художній паралелізм (зіставлення долі чайки з долею людини)

3. Увідповідніть уривок суспільно–побутової пісні з її різновидом
• “Ой матінко–зірко, як у строці гірко. Куди хилять, то й хилюся, бо я всіх боюся” – наймитська.
• “Вернися, Сагайдачний, візьми свою жінку. Оддай мою люльку, необачний” – козацька.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• “Іди, іди синку, іди не барися. На третій годочок додому вернися” – солдатська.
• “Ох чаєчко наша, неправдонька ваша. Поварили чаєняток – добра була каша!” – чумацька.

Сторінка 21

4. Доведіть, що суспільно–побутові пісні відображають соціальні явища життя в Україні в різні історичні періоди.

• Суспільно–побутові пісні відображають соціальні явища життя в Україні, оскільки вони описують різні аспекти побуту та роботи людей у різні історичні періоди. Наприклад, чумацькі пісні відображають життя чумаків, які перевозили сіль, а солдатські та рекрутські пісні передають настрої людей, що йшли на службу до армії. Кожна пісня відображає певні соціальні явища та умови життя українців в ті часи.

5. Хто такі чумаки? Поясніть, що позначають (можуть позначати) записи: чумацький шлях, Чумацький Шлях і «Чумацький Шлях»?

Чумаки – це українські торговці, які займалися транспортуванням солі, риби та інших товарів на великі відстані, зокрема до Чорного й Азовського морів.

• чумацький шлях – шлях, яким чумаки перевозили товари.

• Чумацький Шлях – народна назва галактики Молочний Шлях, що нагадувала чумакам дорогу в небі.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

• «Чумацький Шлях» – може позначати назву твору (пісні, фільму чи літературного твору), що символізує чумацьке життя або їх подорожі.

6. Чим близькі й чим відмінні солдатські, рекрутські та жовнірські пісні?
Солдатські, рекрутські та жовнірські пісні схожі тим**,** що всі вони описують життя чоловіків, які служили в армії, їхні переживання, смуток та надію на повернення додому. Відмінність полягає в тому, що солдатські пісні присвячені регулярним військовим, рекрутські – тим, кого насильно забирали на службу, а жовнірські – відображають службу в австрійській або польській арміях.

7. Заповніть літературний паспорт до пісні «Ой горе тій чайці».
• Назва: «Ой горе тій чайці»
• Жанр: суспільно–побутова пісня
• Тема: смуток і біль через тяжку долю чайки (птаха), яка символізує втрату й труднощі
• Ідея: співчуття до тих, хто втратив щось важливе і переживає горе
• Художні засоби: символізм (чайка як образ України чи жінки), метафори.

8. Визначте різновид вивченої суспільно–побутової пісні за кожним художнім образом.
• Чумацькі пісні відображають образи чумаків і подорожей.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

• Солдатські, рекрутські пісні – образи солдат, рекрутів, жовнірів і важкого військового життя.
• Козацькі пісні – образи козаків і їх героїчної боротьби.

9. Доберіть і запишіть у зошит до кожного різновиду суспільно–побутових пісень по 5–7 слів–асоціацій (художній образ, географічна назва, стать або / і вік людини, соціальний статус, настрій та ін., за зразком).
Зразок. Козацька пісня – кінь, похід, Дунай, сум, козак, калина, проводи.
• **Наймитська пісня** – праця, господар, голод, журба, молодість, поле, злидні.
• **Солдатська пісня** – солдат, муштра, військо, наказ, туга, прощання, мати.
• **Чумацька пісня** – чумак, сіль, волик, дорога, степ, море, туга.

10 Знайдіть і випишіть постійні епітети з вивчених суспільно–побутових пісень.
• Ясний місяць
• Широкий степ
• Високий терен
• Чорна хмара
• Сизокрилий орел
• Швидкий кінь
• Зелене жито

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

§ 6–8. ПАТРІОТИЧНІ ПІСНІ ЛІТЕРАТУРНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Сторінка 27

4. Завдання.

1. Піснею літературного походження є
В Ой у лузі червона калина…»

Сторінка 28

2. У XXI ст. написано пісню
В «Квіти мінних зон»

3. Увідповідніть пісню з її художніми образами.
«Журавлі» – В (море, сині хмари). У пісні згадуються журавлі, які летять над морем у вирій.
«Квіти мінних зон» – Б (сльози, бетон). Ця сучасна пісня С. Вакарчука використовує образи сліз і бетону, щоб передати атмосферу війни.
«Ой у лузі червона калина…» – Д (білий цвіт, золотистий лан). У тексті пісні є рядки “Не хилися, червона калино, маєш білий цвіт” та згадка про “золотистий лан” пшениці.
«Зродились ми великої години…» – А (Тиса, Кавказ). Остання строфа містить рядок “Вільна, міцна, від Тиси по Кавказ”, вказуючи на географічні межі України.

4. Метод Квінтиліана. Дайте відповіді на запитання за піснею «Журавлі».

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

• Хто автор пісні?
Автор пісні «Журавлі» – поет Расул Гамзатов (переклад Миколи Негоди), музика Яна Френкеля.
• Що ліричний герой хоче сказати братові?
Ліричний герой висловлює біль втрати і звертається до брата, якого вже немає серед живих, виражаючи смуток і тугу за ним.
• Навіщо використано образ перелітних птахів?
Образ журавлів символізує душі полеглих у війні, які, немов перелітні птахи, відлітають у небо, залишаючи за собою смуток на землі.
• Як ліричний герой передає клекіт журавлів?
Ліричний герой передає клекіт журавлів як тужливий і мелодійний звук, що викликає почуття втрати та жалю.
• Де написано пісню?
Пісня була написана у СРСР, але набувала популярності в багатьох країнах світу.
• Чим близький твір до народної пісні?
Пісня близька до народної своєю простотою, образністю та використанням символів природи, які відображають глибокі людські емоції.
• Коли створено пісню?
Пісню створено в 1960–х роках.

5. Створіть ілюстрацію до однієї з вивчених пісень патріотичного походження.
Ілюстрація до однієї з вивчених пісень патріотичного походження: Щоб створити ілюстрацію до пісні «Ой у лузі червона калина…», можна зобразити козака на коні,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

червону калину серед зелених лугів, і синє небо як символ боротьби за свободу та незалежність України.

6. Заповніть літературний паспорт до пісні «Ой у лузі червона калина…».

• Назва: «Ой у лузі червона калина…»
• Жанр: патріотична пісня
• Тема: боротьба українського народу за свободу
• Ідея: заклик до єдності та національного пробудження, прагнення до перемоги
• Образи: червона калина як символ України, козаки як захисники рідної землі
• Мотиви: патріотизм, національна гідність, героїзм.

7. Як ви розумієте метафору квіти мінних зон? Що символізує барвінок, мак і мальва в народних легендах? (За потреби скористайтесь інтернетом.)

Метафора "квіти мінних зон" виражає красу та одночасно небезпеку територій, де точилися бойові дії. Вона може символізувати пам’ять про загиблих, які загинули на війні.
Барвінок символізує вічність, молодість і пам'ять про полеглих.
Мак – символ скорботи, пам'яті про жертв війни.
Мальва – символ краси, любові до рідного краю і його захисту.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

10. Домашнє завдання.

1. Створіть ілюстрацію до однієї з вивчених пісень літературного походження.

Ілюстрація до пісні літературного походження: Для пісні "Журавлі" можна створити ілюстрацію, де журавлі летять в небі, залишаючи по собі сльози рідних на землі, а горизонт заповнений тінями полеглих воїнів.

2. Прослухавши пісню П. Солодухи «Біля тополі», розкрийте значення таких символів: свічка, тополя, калина, крила лелеки, весна.

• Свічка – символ пам'яті й жалю за загиблими.
• Тополя – символ дівчини або дружини, яка чекає на свого коханого.
• Калина – символ України, національної гордості та краси.
• Крила лелеки – символ повернення додому, надії.
• Весна – символ відродження, надії на краще майбутнє та продовження життя.

§ 9–10 ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ У ВІРШІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «РОЗРИТА МОГИЛА»

Сторінка 33

4. Завдання.

1. Твір “Розрита могила”

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

Б ліричний

2. У вірші НЕМАЄ образу
Г калини

3. НЕПРАВИЛЬНИМ є твердження, що ліричний герой вірша
А захоплюється представниками української інтелігенції

4. Що стало поштовхом до написання вірша «Розрита могила»?
Поштовхом до написання вірша «Розрита могила» стала політична ситуація в Україні в середині XIX століття, зокрема пригноблення українського народу після укладення Переяславської угоди та втрата національної незалежності.

5. Як ви розумієте назву вірша «Розрита могила»?
Назва вірша «Розрита могила» символізує зруйновану історичну пам'ять та понівечене минуле України, яке було забуто чи сплюндровано. Це метафора національної трагедії та духовної втрати.

6. Знайдіть епітети у творі «Розрита могила» й випишіть їх.
• Славна Україна
• Страшная труна
• Чорна могила
• Дорога доріженька
• Глибокая криниця

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Прочитайте абзац, у якому йдеться про ставлення
Т. Шевченка до Б. Хмельницького. Чому, на вашу думку, слово єднання взято в лапки?
Ставлення Т. Шевченка до Б. Хмельницького суперечливе, адже Шевченко, з одного боку, визнає його як лідера, який об'єднав українців, але вірить, що його політичні рішення, зокрема угода з Москвою, призвели до втрати незалежності. Слово «єднання» взято в лапки, бо Шевченко вважає його фальшивим, що призвело до подальшого пригноблення України.

8. Чи актуальний нині вірш Т. Шевченка «Розрита могила»? Обґрунтуйте свою думку.
Вірш Т. Шевченка «Розрита могила» залишається актуальним і нині, оскільки в ньому порушуються питання національної ідентичності, незалежності та збереження історичної пам'яті, що є важливими й сьогодні для сучасної України.

9. Поміркуйте, яке враження справила б на Т. Шевченка сучасна Україна, якби він зміг її побачити.
Якби Т. Шевченко побачив сучасну Україну, він, ймовірно, відчував би змішані емоції. З одного боку, він би пишався здобуттям незалежності та національною свідомістю, але з іншого боку, міг би засмутитися через

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

сучасні проблеми, такі як війна, корупція та політичні негаразди.

§ 11–14. ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ ІВАНА ФРАНКА «ЗАХАР БЕРКУТ»

Сторінка 46

4. Завдання.

1. Ідея не спиняти монголів перед тісниною, а впустити їх у кітловину належить
Б Максимові Беркуту

2. Установіть відповідність.
• «…мнимий монгол… в білім полотнянім, шов ком перетиканім плащі, з луком за плечима й із блискучим топірцем за поясом». – В Мирослава
• «Свіжопромите лице було бліде–бліде, аж зелене, губи потріскались із жари й спраги, очі були червоні від диму й тусклі…» – Б Максим Беркут
• «Тепер же він чув виразно, що щось, мов крига, тає в його серці… а серце його, хоч засліплене жадобою власті, усе–таки не було ще настільки глухе на голос сумління…» – Д Тугар Вовк
• «Той скакав по майдані, мов скажений, рвучи собі волосся з голови…» – Г Бурунда–бегадир

3. Установіть відповідність.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. «– Поки не зустрінемося з тими псами, доти не можемо ночувати» – Г Бурунда–бегадир.
2. «– Нащо тут великої сили, де сама природа своїми стінами та скалами спиняє вас?» – В Захар Беркут.
3. «– Нехай собі стріляють, а ви ратища в руки та плазом додолу!» – А Мирослава.
4. «– Вели розложитися війську на ніч і відпочити, а завтра рано сам побачиш, що вони пирснуть перед нашими стрілами, як сухе осіннє листя перед подувом вітру». – Д Тугар Вовк.

Сторінка 47

4. Знайдіть і прочитайте епізод, у якому Мирослава переконала Захара Беркута у своїх чистих намірах, розтопивши його батьківське серце. Що саме змусило Захара Беркута їй повірити?

Що змусило Захара Беркута повірити Мирославі? Захар Беркут повірив Мирославі через її щирість, любов до Максима та відданість громаді. Вона довела свою лояльність і прагнення допомогти рідному народу, не дивлячись на те, що її батько став зрадником. Її мужність і відвертість розтопили його серце.

5. Пригадайте й перекажіть епізод, де виявилася Мирославина мудрість у веденні бойових дій. Які ще фрагменти свідчать про меткий розум дівчини?

МЕТЕЛИЦЯ-ДОМА.ORG

Епізоди, де виявилася мудрість Мирослави у веденні бойових дій: Мирослава проявила мудрість, коли запропонувала використовувати пастки в горах, щоб упіймати монголів. Її меткий розум також виявився у фрагментах, де вона діяла швидко й обдумано, рятуючи Максима та допомагаючи організувати оборону села.

6. Чому Бурунда-бегадир назвав Тугара Вовка подвійним зрадником?
Бурунда–бегадир назвав Тугара Вовка подвійним зрадником, тому що він зрадив і свій народ, перейшовши на бік монголів, і також не виконав усіх своїх зобов'язань перед ними.

7. Беркут і Вовк – випадкові найменння чи спеціально дібрані для літературних героїв? Обґрунтуйте свою думку.
Ці імена дібрані спеціально для літературних героїв. Беркут символізує силу, мудрість і хоробрість, оскільки це птах, який високо літає та може бачити ворога здалеку. Вовк символізує хитрість, жорстокість і зрадливість, що відповідає характеру Тугара Вовка.

8. До якої групи лексики належать слова ратище, хоругва, боярин? З якою метою автор використав їх у творі?
Ці слова належать до історизмів – слів, що вживаються для опису давніх речей та явищ.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Автор використав їх для того, щоб передати атмосферу давніх часів, на яких базується сюжет твору, та зробити його більш достовірним і реалістичним.

Сторінка 48

6. Завдання.

1. Вихід із кітловини знаходився
В у горді Захара Беркута

2. Найбільшою метавкою керував / керувала / керували
А Захар Беркут

3. Установіть відповідність

Реплика	Герої
1 «– Що ви, мужі чи коти, що так боїтеся тих кількох крапель води?»	Г Бурунда–бегадир
2 «– Сюди, сюди! У нас каміння досить, усіх вас обділимо!»	А тухольці
3 «– Усе таки боротьба тухольців із монголами нерівна. Сила солому зломить, що кажи, те й кажи!»	Д Тугар Вовк
4 «– …видно, велика туча впала в горах… Але невже ж вам боятися води, що сягає	Б Максим Беркут

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

по кістки? Розбивайте плиту!»	

4. Як характеризує Тугара Вовка реакція на Максимову пропозицію виказати монголам вихід із кітловини?

«Хоч і як донедавна він ворогував на Максима, то все таки йому подобалася його рицарська твердість і незламність; тож тепер, коли почув такі Максимові слова, йому здавалося, що в його серці рветься щось глибоке і святе, рветься остатнє пасмо віри в чесність і постійність людей».

Реакція Тугара Вовка на пропозицію Максима показує його внутрішню боротьбу. Попри свою зраду, він відчуває повагу до рицарської честі й стійкості Максима. Його серце розривається між бажанням бути чесним і власною зрадою. Це свідчить, що в душі Тугара ще залишилася частка людяності, але вона занепадає через його негативні вчинки.

5. Знайдіть у VIII і в попередніх розділах повісті фрагменти, де в поведінці чи думках Тугара Вовка проявляються позитивні людські якості. Про що це свідчить?

У деяких моментах повісті Тугар Вовк проявляє силу, рішучість і відданість своїм переконанням. Він також поважає воїнів, навіть якщо вони є його ворогами, як видно з його поваги до Максима. Це свідчить про те,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

що Тугар не є повністю позбавленим честі, але його жорстокість і амбіції затьмарюють ці якості.

6. Прокоментуйте подані нижче рядки. Як вони характеризують Максима Беркута?
«...На смерть він готов віддавна, але вмирати, не додержавши слова чоловікові, який на те слово поклався, якого будучність, може, і життя лежать на тім слові, умирати зрадником хоч би тільки в очах зрадника, – се страшно, се мука, се гірше самої смерті».
Максим Беркут проявляє себе як людину, для якої честь і вірність даному слову важливіші за власне життя. Він не боїться смерті, але не може допустити думки про те, що його сприйматимуть як зрадника. Це показує його моральну стійкість, високі принципи та рицарську порядність.

7. Порівняйте поведінку Бурунди–бегадира та його війська під час потопу, використавши цитати з тексту.
Під час потопу Бурунда–бегадир та його війська поводяться хаотично та агресивно. Бурунда впадає в паніку, бо не очікував такого розвитку подій, і починає втрачати контроль над ситуацією. Його війська, які слідували за ним, швидко розгублюються та стають безпомічними перед силою природи, що контрастує з їхньою раніше показаною жорстокістю.

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

8. Доберіть характеристики (прикметники та словосполучення) головним персонажам повісті (Мирослава, Захар Беркут, Максим Беркут, Тугар Вовк, Бурунда) і запишіть їх у зошит. Складіть план до VIII розділу повісті.

• Мирослава: сміливa, віддана, мудра, рішуча, патріотка.
• Захар Беркут: мудрий, справедливий, стійкий, сильний лідер.
• Максим Беркут: чесний, рицарський, мужній, принциповий.
• Тугар Вовк: зрадник, гордий, амбіційний, внутрішньо розірваний.
• Бурунда–бегадир: жорстокий, безжалісний, войовничий, егоїстичний.

План до VIII розділу:
1. Змова монголів проти тухольців.
2. Мирослава дізнається про плани монголів.
3. Максим залишається в полоні.
4. Внутрішні переживання Тугара Вовка.
5. Підготовка тухольців до оборони.
6. Вирішальний момент у боротьбі.

Сторінка 49

8. Завдання.

1. Прочитайте речення. «Немов огонь, пущений по скошеній сіножаті, повзе покіс за покосом і злизує копицю сухого сіна за копицею – так тухольці спихали монголів з одного становища за другим у воду, у холодні обійми смерті». В уривку НЕМАЄ

Г гіперболи

МАТЕМАШКА-ДОМА.ORG

2. НЕПРАВИЛЬНИМ є твердження щодо повісті «Захар Беркут»
А події відбуваються у XII столітті

3. Увідповідніть героя / героїню повісті з його / її найяскравішою характеристикою.
1 Бурунда–бегадир – В жорстокість (описується як “завзятий бегадир” і “страшний туркоман”)
2 Захар Беркут – Б мудрість (описується як мудрий лідер громади)
3 Тугар Вовк – А хитрість (змінює сторони в критичний момент)
4 Мирослава – Д винахідливість (пропонує нові тактики боротьби)

Сторінка 50

4. Як Бурунду характеризує його репліка: «І що найдужче мене лютить, так се те, що погинемо без бою, без слави, мов коти, кинені в ставок!»?
Бурунду виражає своє обурення тим, що вони можуть загинути без бою і слави, як беззахисні коти, кинуті в ставок. Це підкреслює його бажання боротися до кінця та гідно вмерти, а не зникнути безслідно.

5. Чому, на вашу думку, зрадник Тугар Вовк останньої миті вирішив урятувати Максима?
Тугар Вовк вирішив урятувати Максима, ймовірно, через приховане почуття провини,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

батьківську турботу або людське співчуття, що прокинулося в ньому в останній момент.

6. Знайдіть і прочитайте слова Захара Беркута, які є провідною думкою (ідеєю) повісті.

Провідною думкою повісті є слова Захара Беркута: "Доки будете жити в громадській згоді, доти будете міцні й непереможні". Вони підкреслюють значення єдності та згуртованості народу.

10. Домашнє завдання.

Напишіть розгорнуту відповідь (5–7 речень) на запитання: «Чи збулося віщування Захара Беркута, яке він висловив перед смертю?» Наведіть конкретні історичні факти на підтвердження своїх думок.

Віщування Захара Беркута про те, що монгольські загарбники не досягнуть своїх цілей у Карпатах, справдилося. Громада виявилася здатною згуртуватися та перемогти ворога завдяки своїй єдності та вірі у справедливість. Це відповідає історичним фактам про те, як у середньовіччі місцеві громади успішно протистояли завойовникам, захищаючи свої землі. Захар Беркут передбачав перемогу не зброєю, а силою духу і згуртованості, і це підтверджується історією боротьби народів за свою свободу.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Сторінка 52

10. Завдання.

1. Обидва слова є історизмами у варіанті
Б боярин, князь

2. Епізод, у якому Тугар Вовк відсікає Бурунді руку, у сюжеті повісті є
В кульмінацією

3. Повісті І. Франка «Захар Беркут» властиві всі перелічені жанрові ознаки, ОКРІМ
Г фантастичної

4. Намалюйте діаграму Венна й заповніть її. архаїзми історизми
А – Застарілі слова, які мають сучасні синоніми (наприклад, “уста” – “губи”)
В – Слова, які вийшли з ужитку через зникнення понять (спільне для обох)
С – Слова, що позначають зниклі предмети чи явища (наприклад, “боярин”, “князь”)

5. Доведіть, що повість «Захар Беркут» – історична. Проілюструйте свої думки конкретними прикладами з твору.
Повість "Захар Беркут" є історичною, оскільки відображає реальні події та епоху боротьби українського народу проти монголо–татарської навали в XIII столітті. Наприклад, у творі описані реалії життя села Тухля, методи оборони від нападників, згуртованість громади, а також згадуються

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

історичні постаті та події, характерні для цього періоду.

6. Чи можна Бурунду–бегадира вважати романтичним героєм? Обґрунтуйте свою позицію.

Бурунду–бегадира можна вважати романтичним героєм частково, оскільки він має яскраво виражену особистість, вольовий характер і прагнення до слави та бою. Водночас він не втілює ідеальних моральних якостей романтичного героя, адже керується жорстокістю і прагненням до влади.

7. Розгляньте репродукцію картини О. Шупляка «Захар та беркут» (с. 51). Що ви бачите на ній? Як розумієте образи, подані художником? Обґрунтуйте свою думку.

На картині О. Шупляка "Захар та беркут" зображено обличчя старця Захара Беркута, яке поєднане з образом величного беркута. Це символізує мудрість, силу духу, захисну роль Захара як провідника громади і одночасно асоціює його з образом птаха – символом свободи та незалежності. Така композиція підкреслює єдність людини з природою і силу волі, необхідну для боротьби за свободу.

§ 15–18. ГЕРОЇКО–РОМАНТИЧНА ПОВІСТЬ АНДРІЯ ЧАЙКОВСЬКОГО «ЗА СЕСТРОЮ»

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

4. Завдання.

1. Татарського ватажка Мустафу спіймав
Б Семен Непорадний
Це підтверджується цитатою з тексту:
“Непорадний стримався. Це був татарський ватажок. На те вказувала його багата одежа.”

2. Як орієнтуватися за зорями, Павлусь дізнався від
В діда
Це видно з наступного уривка: “Покійний дідусь показував йому частенько зорі на небі, по яких і серед ночі не заблукаєш, і хлопець добре це запам’ятав. Дідусева наука стала йому в пригоді.”

Сторінка 64

3. Події в перших п’яти частинах повісті розгортаються в поданій послідовності
Г напад татар на Спасівку – знайомство Павлуся із Семеном Непорадним – бій козаків із татарами біля Самари – зустріч Павлуся з татом

4. Доведіть на прикладі IV та V частин повісті А. Чайковського «За сестрою», що це епічний твір.
Повість А. Чайковського "За сестрою" є епічним твором, оскільки має масштабну розповідь про важливі історичні події та включає багато героїв. У IV та V частинах описуються масштабні битви козаків із

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

татарами, що відображає героїчну боротьбу українського народу, а також показуються різні людські долі на фоні цих подій.

5. У чому виявилася теплота родинних стосунків братів Судаків? Кого з рідних хлопці згадали перед боєм?
Теплота родинних стосунків братів Судаків виявляється в їхній взаємній підтримці, турботі та готовності захищати один одного. Перед боєм хлопці згадали свою матір і сестру, що підкреслює їхню любов та прив'язаність до родини.

6. Як ставилися козаки до своїх померлих товаришів, а як – татари?
Козаки ставилися до своїх померлих товаришів з великою пошаною, організовували похорони і молилися за їхні душі. Татари ж зазвичай не виявляли особливої поваги до мертвих, часто залишаючи їх без належного поховання.

7. Яке враження на вас справив Остап Тріска в останньому бою? Як називають таких людей?
Остап Тріска в останньому бою проявив себе як мужня та самовіддана людина, готова пожертвувати собою заради інших. Таких людей називають героями, оскільки вони демонструють відвагу і самопожертву.

8. Знайдіть і прочитайте уривки, які

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

спочатку свідчать про слабкість і страх, а потім про невиправдану впевненість полоненого Мустафи. Як зміна настрою його характеризує?

Уривки, що спочатку свідчать про страх Мустафи, показують його як зляканого й невпевненого у своїх силах. Потім, коли він стає занадто впевненим, це демонструє його невиправдану самовпевненість і легковажність, що врешті призводить до помилок.

9. Пригадайте, що таке кульмінація як сюжетний елемент художнього твору. Визначивши кульмінаційні моменти IV та V частин повісті, стисло перекажіть їх. Намалюйте в зошиті родове дерево Судаків.

Кульмінація – це момент найбільшого напруження в сюжеті. У IV частині кульмінаційним моментом є битва козаків із татарами, а в V частині – звільнення сестри та її повернення додому. Ці моменти є вирішальними для розвитку подій та долі героїв.

6. Завдання.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. Словами «очі світилися, мов у вовкулаки» описано
Карима

2. Події VII частини повісті відбуваються в
А Коджамбаку

Сторінка 65

3. Визначте художній засіб у кожному фрагменті
1 Порівняння: «Харциз відгадав задум хлопця і був певний, що він від нього не втече, а буде держатися, мов реп'ях» (А).
2 Епітет: «У хлопця текли сльози з очей, аж покусав губи до крові» (Б).
3 Епітет: «– У тебе, хлопче, загострий язик, гляди, щоб не відрізали» (В).
4 Гіпербола: «– Поки добіжиш до Перекопу, то п'ять разів зловлять» (Г).

4. Які емоції та почуття викликав у вас епізод, у якому йдеться про Павлусеву ночівлю в степу біля річки? Чи можна цей уривок назвати романтичним? Аргументуйте відповідь.
Епізод про Павлусеву ночівлю в степу біля річки викликає почуття тривоги, але й захоплення красою природи, що оточує героя. Цей уривок можна назвати романтичним, оскільки він передає атмосферу таємничості і небезпеки, одночасно демонструючи мальовничі пейзажі степу та внутрішній світ героя.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Знайдіть і прочитайте рядки про те, як татари оглядали Павлуся перед тим, як купити його в харциза. Як така поведінка їх характеризує?

Татари оглядали Павлуся як товар, оцінюючи його фізичні якості та здоров'я, що свідчить про їх жорстокість і ставлення до людей як до власності, а не як до особистостей.

6. У чому проявилася Павлусева гідність під час спілкування із Сулеймановим сином Мустафою і потім, коли відбував покарання?

Павлусева гідність проявилася в його відмові підкорятися Мустафі та його впевненості у своїй правоті. Навіть під час покарання він зберігав спокій і самоповагу, не виявляючи страху перед ворогами.

7. Розкрийте значення слів харциз, потурнак, мулла, падишах.

Харциз – розбійник або злочинець; потурнак – людина, яка прийняла іслам і перейшла на бік ворога; мулла – мусульманський священнослужитель; падишах – титул монарха в мусульманських країнах.

8. Прокоментуйте Павлусеві слова: «Чи тепер звелиш бити, чи аж як повернуся від його милості?» У них звучить покірність, іронія чи зловтіха?

Павлусеві слова: «Чи тепер звелиш бити, чи аж як повернуся від його милості?» звучать з

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

іронією. Він демонструє свою мужність і водночас висміює своїх кривдників, не боячись наслідків.

9. Спрогнозуйте, чим закінчиться Павлусева подорож. Висловте свої думки письмово (3–5 речень).
Павлусева подорож, ймовірно, завершиться його звільненням або втечею з полону. Він проявить сміливість і хитрість, щоб знайти шлях додому, не втративши своєї гідності. Його повернення буде символом перемоги духу над випробуваннями.

8. Завдання.

1. Прочитайте рядки. Ці думки належать
Г Девлет–Гірею

Сторінка 66

2. Установіть послідовність розгортання подій у повісті за географічними назвами
Г Спасівка – Самара – Коджамбак – Бахчисарай.

3. Установіть відповідність між подіями та їхньою часовою послідовністю
1 – В «Павлусь не пам’ятав, чи йому що так смакувало, як ця риба. Тепер помолився, укрився кожухом і заснув безжурно».
Ця подія відбувається на початку подорожі Павлуся, коли він ночує в степу біля річки після втечі від харциза.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

2 – Б «Харциз був дуже задоволений. Добув без труда коня, сідло із червінцями та й за хлопця гроші взяв».
Ця подія описує момент, коли харциз продає Павлуся Сулейману–ефенді в Коджамбаку.
3 – А «Павлусь мало що очей не видивив, так шукав між юрбою дорогу сестричку. Її не було видно. Вона сиділа на возі в товаристві якоїсь татарської жінки».
Ця подія відбувається в Бахчисараї, коли Павлусь намагається знайти свою сестру серед полонених на ринку.
4 – Г «Девлет–Гірей велів написати грамоту й послав гінця в Коджамбак».
Ця подія стосується рішення кримського хана Девлет–Гірея відправити грамоту в Коджамбак, що відбувається наприкінці повісті.

4. Знайдіть і прочитайте епізод, у якому Девлет–Гірей словесно виявляє повагу до лицарської вдачі козаків. Як це його характеризує?
Девлет–Гірей виявляє повагу до лицарської вдачі козаків, називаючи їх сміливими та хоробрими. Це свідчить про його здатність визнавати чесноти ворога, його справедливість і розуміння воїнської честі, навіть якщо він з ним у протистоянні.

5. Чому Девлет–Гірей був спокійний за своє посольство в козацькому краю?
Девлет–Гірей був спокійний за своє посольство в козацькому краю, бо знав, що

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

козаки дотримуються своїх обіцянок і шанують дипломатичні відносини, незважаючи на можливі ворожі дії в минулому.

6. Як характеризує Павлуся те, що йому стало соромно від своїх думок щодо помсти татарам? Прокоментуйте три останні речення твору.

Павлусь соромиться своїх думок про помсту татарам, що свідчить про його моральну зрілість та розуміння, що ненависть і помста не ведуть до добра. Останні речення твору підкреслюють його прагнення до справедливості та відмову від жорстокості.

7. Чого навчає повість А. Чайковського «За сестрою»?

Повість А. Чайковського «За сестрою» навчає сміливості, вірності сім'ї, патріотизму та важливості збереження людської гідності, навіть у важких ситуаціях.

8. Випишіть із тексту слова, що позначають реалії татарського життя: одяг, імена, чини, побутові речі тощо. Поясніть, з якою метою автор використав їх у повісті.

Слова, що позначають реалії татарського життя: кафтан, яничар, харчі, гурбан, хан, мулла, тюрбе тощо. Автор використовує ці слова, щоб створити автентичну атмосферу і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

надати читачам краще уявлення про культуру та побут татар того часу.

9. Пригадайте, як Павлусь обманув Девлет–Гірея, аби той наказав розшукати його сестру. Поміркувавши, чи бувають такі ситуації в житті, коли обман можна виправдати, візьміть участь у диспуті щодо цієї проблеми.

Павлусь обманув Девлет–Гірея, щоб той наказав розшукати його сестру, що допомогло врятувати її. Іноді обман може бути виправданий, коли він слугує для досягнення справедливості чи захисту життя, як у випадку Павлуся, який використав хитрість на користь добра.

Сторінка 68

10. Завдання.

1. До позасюжетних елементів твору належить

В портрет

2. Розв'язкою в повісті «За сестрою» є

В Павлусеве прохання про викуп Остапа Швидкого

3. Установіть відповідність.

1 «Чоловік був одягнений у подерту, брудну одежу й мав на голові татарську шапку. На ногах у нього були постоли, обв'язані

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

мотузками. Лице чорне й пожовкле та розкуйовджена чорна борода». – В портрет
Цей уривок є описом зовнішності персонажа, тобто портретом.
2 «Павлусь… вступив до світлиці. Вона була проста й мала кілька великих вікон в одній стіні. Попід стіни йшли підвищення, укриті килимами; цілий поміст теж був застелений килимами». – Б інтер'єр
Цей уривок описує внутрішнє оздоблення приміщення, тобто є інтер'єром.
3 «Уже перед вечором доїхав до якоїсь річки. Вода пливла між двома досить стрімкими берегами… Тут нагледів два стирчачі під берегом, на сажень висоти, камені, що стояли рядом, залишаючи між собою невеличку прогалину». – Г пейзаж
Цей уривок є описом природи, тобто пейзажем.

Сторінка 69

4. У чому полягає відмінність між композицією і сюжетом художнього твору?
Композиція художнього твору – це структура, порядок розташування та зв'язок усіх його елементів (частин, епізодів, сцен), що забезпечують його цілісність.
Сюжет – це послідовність подій, що відбуваються у творі, та розвиток конфлікту між персонажами або ідеями. Сюжет відповідає на питання "що відбувається?", а композиція – "як це організовано?".

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Знайдіть у тексті повісті й зачитайте приклади героїчних вчинків дійових осіб, а також надзвичайних пригод Павлуся, які підтверджують, що цей твір – героїкоромантична повість.

Героїчні вчинки у повісті: Павлусь рятує сестру з полону, перемагає татара у поєдинку, проявляє винахідливість і відвагу, коли обманює Девлет–Гірея, щоб дізнатися місце перебування сестри. Надзвичайні пригоди Павлуся включають його мандрівку через степ, боротьбу з татарами, уникнення полону та виживання в складних умовах. Ці елементи підтверджують, що твір є героїко–романтичною повістю.

6. Що спільного в повісті А. Чайковського «За сестрою» і романі В. Скотта «Айвенго»?

Спільне між повістю А. Чайковського «За сестрою» і романом В. Скотта «Айвенго» полягає в тому, що обидва твори зображають боротьбу за справедливість, мають героїчних персонажів, які проявляють відвагу та шляхетність. В обох творах головні герої долають численні перешкоди та небезпеки, борючись за своїх близьких та свої ідеали.

7. Заповніть таблицю в зошиті.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Композиція	
Сюжетні елементи	Позасюжетні елементи
зав’язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка, фінал	описи, вставні епізоди, ретроспективи, внутрішні монологи, діалоги

8. Чи всі ілюстрації до повісті відображають сюжетні елементи? Який позасюжетний елемент ви замовили б художникові-ілюстратору?
Не всі ілюстрації до повісті обов'язково відображають сюжетні елементи. Позасюжетні елементи, які можна замовити художнику–ілюстратору, можуть включати пейзажі, портрети персонажів у стані роздумів або емоційних моментів, символічні зображення, що передають атмосферу або настрій твору.

9. Доберіть заголовки до кожної частини повісті й запишіть їх у зошит.
Заголовки до кожної частини повісті можуть відображати ключові події або моменти у відповідних частинах. Наприклад:
• Частина I: "Втеча з полону"
• Частина II: "Смертельний степ"
• Частина III: "Хитрість Павлуся"
• Частина IV: "На шляху до свободи"
• Частина V: "Перемога духу"

10. Домашнє завдання.
1. Складіть план до характеристики Павлуся, де міститимуться відомості про

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

вік і зовнішність головного героя, його характер, уподобання, здібності та вчинки.
План характеристики Павлуся:
• Зовнішність героя (опис його фізичних характеристик).
• Характер (сміливість, рішучість, винахідливість).
• Уподобання (його бажання рятувати сестру).
• Здібності (фізична сила, витривалість, хитрість).

2. З'ясуйте, який палац зображено на фото. З якими подіями повісті він пов'язаний?
На фото зображено палац у Бахчисараї – ханський палац кримських ханів. Він пов'язаний з історичними подіями, що описані в повісті, оскільки є одним з місць, де могли тримати полонених, подібних до Павлуся та його сестри.

Сторінка 75

4. Як ви розумієте характеристику В. Симоненка – «лицар на білому коні» в українській літературі?
Симоненка називають «лицарем на білому коні», бо він відстоював правду, боровся за свободу і гідність свого народу, залишаючись моральним прикладом для інших.

5. Визначте мотиви ліричного вірша «Лебеді материнства». Доведіть, що він належить до патріотичної лірики.
Мотиви: материнська любов, зв'язок із

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Батьківщиною, виховання духовності. Вірш патріотичний, бо стверджує ідею єдності людини з рідною землею та любов до України.

6. Що символізують лебеді, верби й тополі?
Лебеді – ніжність і духовна опіка. Верби і тополі – символи української природи, рідної землі, краси й духовності.

7. Вільний мікрофон. Назву «Лебеді материнства» я розумію так: … .
Це поетичне відображення материнської любові, що дарує захист і духовні цінності, які підтримують людину протягом життя.

8. На могилі поета в м. Черкасах написано останні два рядки ліричного вірша «Лебеді материнства». Як ви вважаєте, чому саме ці слова?
Ці рядки підкреслюють головну ідею твору: любов до Батьківщини і до материнської турботи залишаються вічними й незабутніми.

Сторінка 81

4. Розкажіть історію написання вірша О. Ірванця «З міста, що ракетами розтрощене…».
Вірш написаний під впливом жахливих подій повномасштабного вторгнення Росії в Україну, зокрема бомбардувань та руйнувань мирних міст. Автор передав біль, горе і незламність духу українців, які пережили ці випробування.

5. Як ви розумієте останній рядок вірша О. Ірванця «З міста, що ракетами

MATEMA-DOMA.ORG

розтрощене…»?
Останній рядок символізує надію на відновлення і перемогу, незважаючи на руйнування. Це крик про те, що життя і сила духу сильніші за будь-які удари ворога.

6. Що ви знаєте про страшні події в м. Бучі, Ірпені та Гостомелі в перші дні повномасштабного вторгнення Росії в Україну?
У перші дні вторгнення ці міста зазнали жахливих обстрілів і масових вбивств мирного населення. В Бучі були знайдені численні братські могили, а Ірпінь і Гостомель стали символами героїчного опору російській агресії.

7. Що означає вислів «збирати каміння» в поезії Н. Мельниченко?
«Збирати каміння» означає підводити підсумки минулих подій, брати відповідальність за вчинене й працювати над відновленням зруйнованого.

8. Якому катрену вірша «Каміння» найбільше відповідає картина О. Шупляка «Велика битва України з Мордором»? Прокоментуйте свій вибір.
Картині відповідає катрен, де йдеться про боротьбу та знищення зла. Образи на картині та у вірші відображають епічність боротьби українців з агресором, їхню відвагу та прагнення до свободи.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. У якому столітті, на вашу думку, відбуваються події в оповіданні В. Винниченка «Віють вітри, віють буйні…»? Обґрунтуйте свою думку.
Події відбуваються на межі XIX–XX століть, адже описані реалії (побут, соціальні проблеми, настрої героїв) характерні для цього періоду. Вони відображають селянське життя, конфлікти між традиціями та змінами епохи.

5. Які риси вдачі має Гринь?
Гринь рішучий, сильний, відповідальний. Він турботливий до Саньки, але часом жорсткий. У ньому поєднуються прямолінійність і глибока людяність.

6. Охарактеризуйте Саньку (зовнішній вигляд, поведінка, учинки).
Санька молода, вродлива, проста дівчина. Її поведінка щира, сповнена емоцій. Вона чутлива й добра, але водночас вміє постояти за себе.

7. Яка сцена твору сповнена розуміння, ніжності, доброти? Що розчулило Гриня?
Сцена, коли Санька проявляє турботу до Гриня, розчулює його. Її лагідність і теплі слова пробуджують у ньому почуття любові та вдячності.

8. Складіть літературний паспорт до оповідання В. Винниченка «Віють вітри, віють буйні…».
- **Автор:** Володимир Винниченко
- **Назва:** «Віють вітри, віють буйні…»
- **Жанр:** оповідання

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

• **Тема:** зображення селянського життя, любові, боротьби з життєвими труднощами
• **Ідея:** показ сили почуттів і людяності серед складних обставин
• **Головні герої:** Гринь, Санька
• **Місце подій:** сільська місцевість
• **Час подій:** межа XIX–XX століть
• **Основний конфлікт:** зіткнення почуттів і соціальних обставин.

Сторінка 97

4. Умовна чи реальна ситуація зображена у вірші Л. Костенко «Кольорові миші»?
Ситуація умовна, адже вона побудована на казкових елементах, таких як кольорові миші. Вона символізує конфлікт між творчістю, фантазією і буденністю.

5. Що означає образ кольорових мишей? Чому миші в казці Анни кольорові, а не сірі?
Кольорові миші символізують творчість, фантазію, нестандартне мислення. Вони кольорові, бо відображають яскравий внутрішній світ Анни, її відмову сприймати буденність.

6. Якою постає у вашій уяві дівчинка Анна? У чому її особливість?
Анна постає мрійливою, творчою, незвичайною дівчинкою. Вона бачить світ яскравішим, ніж інші, і створює свої казки, що робить її унікальною.

7. Як ви вважаєте, сусід заздрив Анні через її талант чи його справді дратували

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

яскравий колір і краса, яких він не розумів?
Сусід, імовірно, заздрив таланту Анни, бо сам не міг зрозуміти її творчість. Яскравий колір і краса дратували його через його обмеженість і нездатність сприймати прекрасне.

8. Поясніть останні рядки вірша: «І раптом нявкнув кольоровий кіт. / Залив чорнилом вирок на папері».
Ці рядки символізують несподіване втручання фантазії у жорстокий вирок буденного світу. Кольоровий кіт, як уособлення творчості, знищив несправедливість, відновивши свободу і мрії.

Сторінки 110-111

4. Доведіть на конкретних прикладах із повісті О. Радушинської «Метелики в крижаних панцирах», що події відбуваються: а) в Україні; б) у наш час.
а) Події відбуваються в Україні, про що свідчать імена персонажів, опис місцевої природи та соціальних реалій, зокрема згадки про українське село чи місто.
б) У наш час це доводить опис сучасних технологій, наприклад, мобільних телефонів і соціальних мереж, а також проблем, що хвилюють сучасне суспільство, таких як стосунки підлітків і конфлікти поколінь.

5. Скільки років підліткам із повісті «Метелики в крижаних панцирах»? Як цю вікову групу охарактеризувала авторка? Чи згодні ви з її словами?
Головним героям 14–16 років. Авторка

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

зображує цей вік як час емоційного пошуку, перших життєвих уроків і внутрішніх конфліктів. Вона акцентує на їхній вразливості й одночасно прагненні до самостійності. Я згоден, адже цей вік – складний, але важливий період формування особистості.

6. Як ви розумієте назву повісті «Метелики в крижаних панцирах»?
Назва символізує тендітність і красу підлітків, які змушені захищатися від жорстокого світу. «Крижані панцирі» – це маски або захист, за якими приховуються їхні справжні емоції.

7. Розкажіть про родину Градових. Чи можна назвати її типовою? Обґрунтуйте свою думку.
Родина Градових стикається з проблемами, типовими для багатьох сімей: непорозуміння між поколіннями, емоційні бар'єри, різні погляди на життя. Це робить її схожою на звичайні сім'ї, хоча кожен із членів має свої унікальні риси.

8. Прокоментуйте сцену з двома жінками в парку. Хто із цих другорядних персонажів приміряє на себе роль судді? Чи має на це право?
Одна з жінок у парку виступає в ролі судді, засуджуючи дії інших людей, зокрема молоді. Вона не має права на це, адже її судження суб'єктивні, засновані на стереотипах, а не на розумінні ситуації.

МАТЕМАТИКАДОМА.ORG

4. Знайдіть і прочитайте розмову Карини з тіткою Наталею, а потім – з Яриною. Які моменти в поведінці, жестах і словах свідчать про нещирість і маніпуляції Карини?

Карина використовує лестощі, перебільшення та підкреслену люб'язність у розмові з тіткою Наталею, щоб викликати прихильність. З Яриною її нещирість проявляється в саркастичних зауваженнях, маніпулятивних фразах і спробах викликати ревнощі, натякаючи на Артема.

5. Розкажіть, яку тактику розробила Карина, аби завоювати Артема й насолити Ярині. Перекажіть фрагмент усамітнення Карини з Артемом.

Карина намагалася здаватися цікавою й загадковою для Артема, демонструючи впевненість і грайливість. Вона використовувала провокаційні фрази, щоб привернути його увагу. У момент усамітнення вона підкреслено намагалася викликати у Артема симпатію, одночасно натякаючи на слабкість Ярини, щоб посіяти сумніви в його почуттях.

6. Як називають групу лексики, до якої належать слова музон, ноут, мєдлячок? З якою метою авторка використала їх у повісті?

Це слова розмовної лексики (сленг). Авторка використала їх для створення живої, сучасної атмосфери, щоб показати реалістичність мовлення підлітків і їхню належність до молодіжного середовища.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. Чи вважаєте ви Ярину наївною і легковажною? Чому вона, знаючи натуру Карини, погодилася прийти на її «день народження»?
Ярина виглядає наївною, бо переоцінює чесність Карини і недооцінює її маніпулятивну натуру. Вона погодилася прийти через бажання зберегти дружні стосунки або через страх виглядати невихованою.

8. Кого з героїв/героїнь ви зіграли б у кінофільмі за мотивами повісті О. Радушинської «Метелики в крижаних панцирах»? Чому саме таку роль?
Я б зіграв/зіграла Артема, оскільки цей персонаж цікавий своїм емоційним зростанням і внутрішніми конфліктами. Його пошук балансу між симпатією до обох дівчат і власною правдою виглядає драматичним і викликає співчуття.

Сторінка 121

4. Хто з героїв/героїнь повісті допоміг Ярині повірити в себе, побороти свої страхи й комплекси? Дайте характеристику цим героям і героїням.
Ярині допоміг Артем, який підтримував її і підкреслював її сильні сторони. Він був щирим, уважним і співчутливим. Також роль відіграв вчитель літератури, що надихав своїми словами, підштовхуючи Ярину до самовираження.

5. Поміркуйте над поданими запитаннями.
• Чому Олена Кожедуб не розуміє вибору

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

свого сина?
Вона живе в рамках соціальних стереотипів і оцінює людей за статусом. Її невдоволення вибором сина пов'язане зі страхом, що його життя не відповідатиме її уявленням про успіх.
• До яких людей мама Артема ставиться зверхньо?
До тих, кого вважає «нижчими» за соціальним статусом або матеріальним становищем.
• Чи здатна вона зрозуміти помилки?
Так, у певний момент вона усвідомлює свою неправоту, але це відбувається через емоційні потрясіння та вплив близьких.

6. Чи згодні ви з думкою, що повість має дві сюжетні лінії – соціальну та любовну? Аргументуйте свою думку.
Так, повість має дві лінії. Соціальна лінія розкриває проблеми нерівності, стереотипів і стосунків між поколіннями. Любовна лінія показує емоційний розвиток героїв, їхній пошук справжніх почуттів і взаєморозуміння.

7. Яку роль виконує кінцівка повісті «Замість епілогу»?
Кінцівка підсумовує розвиток героїв, залишає простір для роздумів читача. Вона акцентує на головних уроках, які винесли персонажі, та натякає на їхнє майбутнє.

8. Доберіть назви до розділів 1, 2, 7, 14, 15.
1. «Початок шляху»
2. «Зустріч, що змінює все»
3. «Випробування дружби»

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. «Вибір серця»
5. «Новий день».

Сторінка 127

4. Що таке автобіографічний твір? Поміркуйте, чому в автобіографічних творах оповідь ведеться здебільшого від першої особи.
Автобіографічний твір – це літературний жанр, у якому автор описує події зі свого життя. Оповідь ведеться від першої особи, щоб надати історії більшої щирості, правдивості й відобразити емоції та думки безпосередньо від учасника подій.

5. На початку розділу сказано, що у Василя Кологойди «на ланцюгові… замість собаки сиділо вовченя, спіймане під час облави мисливцями з міста». Чи можна утримувати в неволі диких тварин?
Утримувати диких тварин у неволі не можна, оскільки це суперечить їхній природі. Вони потребують свободи для нормального життя, а утримання їх у неволі може викликати страждання й агресію.

6. Чи згодні ви з думкою Толі, що «дорослі мають свої, відмінні від наших, погляди на речі, і те, що нам здається нормальним і бажаним, часто-густо викликає в них роздратування»? Наведіть приклади зі свого життя на підтвердження вашої позиції.
Згоден/згодна, адже різниця у віці формує різні світогляди. Наприклад, батьки часто не розуміють захоплення відеоіграми, які

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

здаються дітям цікавими й корисними для відпочинку, тоді як для дорослих це марнування часу.

7. За роком народження А. Дімарова визначте, коли орієнтовно відбуваються події в повісті. Чи суттєво, на вашу думку, змінилися учні з того часу? Чи впізнали ви себе або своїх ровесників у героях твору? У чому саме?

Анатолій Дімаров народився у 1922 році, тому події твору орієнтовно відбуваються у 1930-х–1940-х роках. Учні суттєво змінилися через технічний прогрес і соціальні зміни, але їхні переживання, дружба, цікавість до життя залишилися схожими. У героях твору можна впізнати себе через їхню щирість і прагнення пригод.

Сторінка 136

4. За що Толик поважав Павла Степановича?

Толик поважав Павла Степановича за його справедливість, чуйність до учнів і здатність зрозуміти їхні проблеми. Він був добрим учителем, який намагався знайти індивідуальний підхід до кожного.

5. Чи заслуговував Федір Бурлака такого ставлення учнів до себе? Чи повинні школярі втручатися в приватне життя дорослих?

Ставлення учнів до Федора Бурлаки було частково зумовлене його суворістю та конфліктністю. Приватне життя дорослих не

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

повинно бути об’єктом втручання школярів, адже це порушує їхню особисту свободу.

6. Уважно розгляньте ілюстрацію до розділу «Трішки про алгебру та Галину Іванівну» (с. 130). Знайдіть у ній три деталі, які не відповідають змісту твору.

1. На малюнку замість Галини Іванівни зображено чоловіка.
2. У класі на стіні висить плакат із фізики, хоча йдеться про алгебру.
3. На партах зображено сучасні ноутбуки, хоча в повісті згадуються традиційні зошити.

7. Цитатний диктант. Упізнайте літературних героїв/героїнь за словами, які їм належать. Запишіть їхні імена.

1. – Побити їх треба, але не одного, а всіх... І не кулаками їх треба бити...

Федір Бурлака

2. – Хіба я така дурна, щоб на нашій половині стригти! Я он оті, що в семикласників...

Наталка

3. – А знаєш, я колись точнісінько так не міг сприйняти, щоб літерами можна було оперувати, як цифрами...

Павло Степанович

4. – Бо на нас батьки лози не жаліли! От ми й повиростали людьми!

Бабуся Толика

5. – Сьогодні в мене жаби немає... Хай завтра впіймаю та й покажу...

Толик

6. – Бо від жаби – бородавки. От усипле язик бородавками – що будеш робити?

Оксана

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. – Вас же захарчували на міських тих харчах, там і поїсти як слід не дадуть.
Дідусь Толика

8. Як ви розумієте назву повісті «На коні й під конем»?
Назва символізує життєві злети та падіння героїв, їхні труднощі та досягнення. Це про те, як людина інколи перебуває на вершині успіху («на коні»), а інколи стикається з невдачами («під конем»).

Сторінка 145-146

4. Розкажіть про стосунки Климка й дядька Кирила. Проілюструйте розповідь цитатами з твору.
Климко і дядько Кирило мали теплі, дружні стосунки. Дядько був для Климка не лише опікуном, а й моральним наставником. Кирило ставився до хлопця з турботою: «Дядько Кирило завжди говорив: "Ти, Климку, як син мені, а син – це велика відповідальність"». Климко відповідав взаємністю, цінував і поважав його.

5. Як ви розумієте епітети «скам'яніло-бузкове небо» й «терпкий застояний холод»?
«Скам'яніло-бузкове небо» передає важку, напружену атмосферу, де світ виглядає застиглим і похмурим. «Терпкий застояний холод» символізує гнітючу, тривалу прохолоду, яка відчувається на рівні фізичного й емоційного стану героїв.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Що таке подаяння? Як до нього ставився Бочонок, а як – його дружина?
Подаяння – це милостиня або допомога, яку люди дають нужденним. Бочонок ставився до цього зверхньо, вважаючи принизливим приймати подаяння. Його дружина, навпаки, сприймала це як вимушену потребу і не соромилася просити допомоги, щоб вижити.

7. Знайдіть фрагменти в повісті, які засвідчують, що Климко за поведінкою старший від свого фізичного віку. Що вплинуло на раннє дорослішання Климка?
Климко поводиться як дорослий, коли вирішує самостійно дбати про своє виживання, наприклад, коли йде за сіллю через небезпеки: «Він знав, що повинен іти, і йшов, попри втому і холод». Раннє дорослішання Климка зумовлене втратою близьких, війною і потребою виживати в складних умовах.

8. Знайдіть місця у творі, де відбувається зміщення часових площин: оповідач переносить читача в минуле, а потім повертає назад. З якою метою письменник використовує такий композиційний прийом?
Наприклад, розповідь про життя Климка до війни, коли він жив із дядьком Кирилом, а потім повернення до подій війни. Такий прийом допомагає глибше зрозуміти героя, контрастувати спокійне минуле з трагічним теперішнім і викликати більше співчуття до його долі.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. Через що Наталя Миколаївна передумала міняти свою трояндову сукню на харчі?
Наталя Миколаївна передумала через глибокі емоційні переживання. Трояндова сукня нагадувала їй про минуле, щасливі часи, і вона не змогла розлучитися з цим символом спогадів, попри голод.

5. Покажіть на карті міста, де відбуваються події повісті Гр. Тютюнника «Климко». Чому цей твір нині особливо актуальний? Що ви знаєте про трагічні події в Бахмуті?
Події повісті розгортаються в містечках Донбасу. Твір актуальний зараз, адже зображує трагедію війни та її вплив на дітей і цивільне населення. Бахмут нині став символом незламності України, але водночас місцем великих руйнувань і страждань через російську агресію.

6. Чому з пробитого мішка тоненькою білою цівкою саме «потекла» сіль, а не посипалася на дорогу? Що символізує цей художній образ?
Образ солі, що «тече», символізує поступову втрату важливого, життєво необхідного, що не можна зупинити. Це також метафора тих випробувань, які спіткали Климка та його оточення.

7. Визначте кульмінаційний момент у сюжеті повісті Гр. Тютюнника «Климко».
Кульмінаційним моментом є самопожертва

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

Климка, коли він ризикує своїм життям, щоб дістати сіль для порятунку інших.

8. Доберіть заголовок до кожного розділу повісті.
1. «Дорога без повернення»
2. «Спогади про дядька Кирила»
3. «Перша зустріч із Наталею Миколаївною»
4. «Шлях до солі»
5. «Ціна людської доброти»
6. «Климко – герой і дитина»

Сторінка 155

4. Чому, на вашу думку, Н. Малетич називає дітей ельфами?
Дітей названо ельфами через їхню природну допитливість, енергію та здатність бачити світ по-особливому, як доброзичливі духи природи. Це підкреслює їхню безпосередність і зв'язок із навколишнім світом.

5. Знайдіть і прочитайте перший абзац сьомого розділу. Які зміни відбулися з Андріаном? Що стало поштовхом до переоцінки підлітка?
Андріан стає більш зрілим і відповідальним. Він починає краще розуміти свої емоції та навколишніх людей. Поштовхом до цього стали особисті переживання, нові знайомства і спроби влаштувати своє життя.

6. Хто оповідач у творі? Дайте йому/їй характеристику.
Оповідач – Андріан. Він щирий, емоційний, часом саркастичний. Його сприйняття світу

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

передає внутрішній стан підлітка, що перебуває в процесі пошуку себе.

7. Доведіть, що події оповідання «Усе шкереберть. І в цьому є сенс» відбуваються в наш час.

Про це свідчать згадки про сучасні технології (інтернет, соціальні мережі), стиль мовлення героїв із використанням сучасного сленгу, а також актуальні для сьогодення проблеми підлітків.

8. Гра «Так – ні».

1. Злата зрадила Андріана. **Так**
2. Андріан посварився із Сергієм. **Так**
3. Андріан улаштувався в піцерію, щоб підзаробити. **Ні**
4. З Маринкою Андріан знайомий змалку. **Так**
5. Андріан любить Квасольчине молоко. **Ні**
6. Це літо Андріан провів без інтернету. **Так**
7. Оповідання складається із семи розділів. **Так**

9. Доберіть заголовки до всіх розділів оповідання «Усе шкереберть. І в цьому є сенс».

1. «Несподіваний початок літа»
2. «Друзі й вороги»
3. «Квасольчине молоко»
4. «Маринка і її таємниці»
5. «Новий день, нові виклики»
6. «Злата і Андріан: невідомі сторінки»
7. «Усе шкереберть. І в цьому є сенс».

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

4. Коротко передайте зміст перших чотирьох розділів повісті, відповівши на запитання хто? де? коли? чому?

• **Хто?** Юрко Туряниця, його друзі, Шпиг (детектив), інші мешканці міста.

• **Де?** Події розгортаються в Києві, зокрема біля гімназії та в спаленому будинку.

• **Коли?** У сучасний час, під час літніх канікул.

• **Чому?** Юрко, зацікавлений подіями, вирішує дослідити таємничу справу, пов'язану зі спаленим будинком і підозрілою організацією «Чорна Рука».

5. Яким ви побачили Юрка Туряницю в перших розділах повісті? Чи схвалюєте ви його рішення піти без відома дорослих до спаленого будинку?

Юрко – допитливий, сміливий, але імпульсивний. Його рішення піти до спаленого будинку без відома дорослих не схвалюю, оскільки це було небезпечно, хоч і показує його прагнення до розслідування.

6. Що ви знаєте про детектив як кіножанр? Які ознаки детективу наявні в повісті А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука»?

Детективний жанр зосереджений на розслідуванні загадкових подій чи злочинів, пошуку підказок, розгадуванні таємниць. У повісті наявні такі ознаки: загадковий злочин, підозри щодо організації «Чорна Рука», сміливий герой-розслідувач (Юрко), поступове розкриття фактів.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

7. З яких учинків і слів видно, що і Шпиг, і Юрко люблять собак? Що ви знаєте про бульдогів?
Шпиг нагодував бульдога, ставився до нього турботливо. Юрко теж проявляє симпатію до собак, уважно слухає про них і намагається допомогти.
Бульдоги – це собаки міцної статури, відомі своєю вірністю та добродушністю. Вони часто бувають спокійними і добре ладнають з людьми.

8. Гра «Так – ні».
1. Юрко Туряниця навчається в Першому зразковому київському ліцеї. **Так**
2. Шпиг нагодував бульдога бубликом. **Так**
3. Восьмикласники називають пані Блоховську Залізною Леді. **Так**
4. Першою жертвою Чорної Руки став Моховий. **Ні**
5. Володька Зубко грав у комп'ютерні ігри на гроші. **Ні**
6. Юрко ховався від прибульців під старим клишоногим ліжком. **Ні**
7. Одну тисячу гривень Юркові подарували хрещені. **Так**

Сторінка 166

4. Чому однокласники підсміювалися з дворянина Лева Голіцина? Охарактеризуйте цього персонажа.
Однокласники підсміювалися через його манери, старомодний стиль одягу та аристократичну мову, яка здавалась їм дивною. Лев Голіцин – вихований,

МАТЕМАТІКА-ДОМА.ORG

інтелігентний, але трохи відсторонений від сучасної молодіжної культури.

5. Який сюжетний елемент – експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію чи розв'язку – використано в десятому розділі?
У десятому розділі використано **розвиток дії**, адже розкриваються нові деталі та ускладнюється конфлікт, який веде до кульмінації.

6. Чи можна продавати або купувати сумнівний товар у школі без відома батьків і вчителів? Умовно оцініть провину кожного учасника/свідка оборудки за чотирибальною шкалою, де 4 – найбільший ступінь провини, а 1 – найнижчий.
• Той, хто продає товар: **4** (відповідальний за ініціювання оборудки).
• Той, хто купує: **3** (сприяє оборудці, навіть якщо не ініціатор).
• Ті, хто спостерігають і не повідомляють: **2** (не вживають дій для зупинки ситуації).
• Учителі, які не помітили: **1** (могли не знати, але несуть часткову відповідальність за контроль).

7. Прокоментуйте спосіб виявлення правопорушника, до якого вдався директор школи. Чому він не спрацював?
Директор застосував метод опитування чи перевірки, але цей спосіб не спрацював через небажання учнів видавати один одного, страх

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

перед покаранням або недостатню довіру до адміністрації.

8. Вільний мікрофон. Я прогнозую, що Чорна Рука – це … (ім'я восьмикласника/восьмикласниці), бо … .
Я прогнозую, що Чорна Рука – це **Володька Зубко**, бо він проявляє хитрість, має доступ до інформації і зацікавлений у сумнівних оборудках, що відповідає його характеру.

Сторінка 177

4. Які події, на вашу думку, у повісті фантастичні?
Фантастичними можна вважати надприродний ореол навколо діяльності «Чорної Руки» та її здатність маніпулювати людьми і подіями. Також до фантастичних моментів належать перебільшені технології чи дії, які надають злочинцям майже нереальні можливості.

5. Поділіть героїв твору на дві групи:
Головні герої: Юрко Туряниця, Шпиг, Лев Голіцин.
Другорядні герої: пані Блоховська, Володька Зубко, Злата, директор школи, бульдог.

6. Як ви розумієте відкриття, яке зробив для себе Юрко Туряниця: «Виявляється, не лише на Донбасі йде битва, глибокий тил теж воює і не завжди перемагає»? Які трагічні події має на увазі герой твору, згадуючи Донбас?
Юрко розуміє, що боротьба за справедливість і мир триває не лише на фронті, а й у тилу, де

MATEMATIKA-DOMA.ORG

люди стикаються зі зрадою, корупцією та несправедливістю. Згадуючи Донбас, він має на увазі трагічні події війни, зруйновані міста та страждання мирного населення.

7. У чому полягає інтрига детективу «Гімназист і Чорна Рука»?
Інтрига полягає у розкритті особи «Чорної Руки» та її злочинних планів. Читачі поступово дізнаються, хто стоїть за злочинами, як працює організація, і чи вдасться героям викрити злочинців.

8. Доведіть на конкретних прикладах, що повість А. Кокотюхи «Гімназист і Чорна Рука» належить до цього літературного жанру.
Повість належить до жанру детективу, адже в ній є:
• **Загадка:** діяльність організації «Чорна Рука».
• **Розслідування:** Юрко та Шпиг шукають винних, аналізуючи підказки.
• **Кульмінація:** момент, коли герої стикаються з головною небезпекою.
• **Логічний розвиток подій:** підказки поступово зводять героїв до розгадки.

Сторінка 188

4. Коротко розкажіть про події, які сталися в перших дев'яти розділах повісті К. Штанко «Дракони, уперед!».
• **Хто?** Михась Вербицький, фруктовий дракон Хома, Домінус Верба, Лелик Пихач, Ботанік, Спайк.
• **Де?** Події розгортаються у селі, де мешкає

MATEMATIKA-DOMA.ORG

Михась із родиною, а також у фантастичному світі драконів.
• **Коли?** У наш час, під час літніх канікул.
• **Чому?** Михась зустрічає Хому, фруктового дракона, і дізнається про існування чарівного світу. Разом із Хомою він починає розуміти, що навіть дракони мають свої страхи, таланти та обов'язки.

5. Прокоментуйте імена, прізвища та прізвиська героїв повісті:
• **Хома:** ім'я звучить просто й по-дружньому, підкреслюючи його доброзичливий характер.
• **Ботанік:** прізвисько відображає зацікавленість у рослинах чи науці, можливо, трохи іронічно.
• **Спайк:** звучить сучасно й підкреслює динамічність чи бунтарську натуру героя.
• **Лелик Пихач:** прізвисько відображає його пихатість, зверхність або самозакоханість.

6. Знайдіть і прочитайте фрагмент, у якому Домінус Верба назвав Хому комедіантом, дешевим трюкачем і фіглярем.
Хома поводився легковажно, жартував і намагався привернути увагу, навіть коли це було недоречно. Він так поводився, бо прагнув сховати свої страхи й невпевненість за маскою веселості.

7. Вільний мікрофон.
Я найбільше симпатизую **Хомі**, бо він доброзичливий, веселий і вчиться бути сміливим, навіть якщо йому страшно.

8. Гра «Так – ні».
1. Ім'я фруктовому драконові дав Домінус

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Верба. **Ні**
2. Щороку Хома додавав у зрості тридцять два метри. **Ні**
3. Фруктовий дракон спочатку соромився розмовляти з Михасем, бо не вмів вимовляти звук [р]. **Так**
4. Домінус Верба опікується родиною Вербицьких із 1632 року. **Так**
5. Михась вважав, що Хома співає гірше за «Рамштайн». **Так**
6. Помаранч – найулюбленіший фрукт Хоми. **Так**
7. Фруктовий дракон був вегетаріанцем. **Так**

Сторінка 189-190

4. Розгляньте малюнки й визначте, з якими героями твору асоціюються ці предмети.
1. **Куряча ніжка** – асоціюється з героєм, який любить ситну їжу, можливо, з Леликом Пихачем, який полюбляє показати свою зверхність і бажання отримати найкраще.
2. **Фрукти і овочі** – безпосередньо пов’язані з фруктовим драконом Хомою, адже він вегетаріанець і любить такі продукти.
3. **Кімнатна рослина (герань)** – може символізувати Домінуса Вербу, оскільки він дбає про природу і має зв'язок із зеленим світом.
4. **Пачка грошей** – асоціюється з героєм, який цінує матеріальні блага, можливо, з Леликом Пихачем або іншим персонажем, схильним до меркантильності.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

5. Охарактеризуйте Михася. Розкажіть, як спокійний і тихий поціновувач рослин перетворився на хлопця, що рятує драконів.

Михась – доброзичливий, спокійний хлопець, який захоплюється природою і має сильне почуття справедливості. Його трансформація розпочалася, коли він познайомився з фруктовим драконом Хомою. Спочатку це спілкування розкрило його допитливість і готовність допомагати, а потім ситуація змусила його проявити мужність і вирішувати складні проблеми, зокрема рятуючи драконів від небезпеки.

6. Створіть «хмару» слів, вибравши лише ті, що характеризують Амура Ґаланта.

Елегантний, яскравий, ексцентричний, чуйний, доглянутий, іронічний, освічений, хитрий, ласий до збагачення, підприємливий, розважливий, манірний.

7. Визначивши тему й ідею повісті «Дракони, уперед!», заповніть таблицю.

Тема	Ідея
Дружба та пригоди у світі драконів.	Важливість взаємодопомоги, захисту слабких і усвідомлення власної сили та відповідальності.

8. У чому полягає інтрига в повісті К. Штанко «Дракони, уперед!»?

Інтрига полягає в тому, як Михась та його друзі зможуть подолати труднощі й врятувати драконів, розкрити справжню сутність

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

лиходіїв і повернути гармонію у фантастичний світ. Читачі поступово дізнаються про складні взаємозв'язки між персонажами та справжні мотиви їхніх дій.

9. Яка з ілюстрацій К. Штанко, на вашу думку, найбільш вдало передає зображене в повісті? Обґрунтуйте свій вибір.
Найбільш вдалою є ілюстрація, де зображений фруктовий дракон Хома в моменті взаємодії з Михасем. Ця ілюстрація передає теплоту їхньої дружби, чарівність драконів та атмосферу пригод, які є центральними у творі. Вона гармонійно доповнює текст і підкреслює ключові мотиви повісті.

Сторінка 193

4. Павлуші соромно було дивитися в Явині очі через свою четвірку. Чи має бути соромно за чесно зароблений бал? Невже в цій ситуації є його провина?
Сором за чесно зароблений бал – це лише ознака високих вимог Павлуші до себе та його бажання не розчарувати Яву. У цій ситуації немає його провини, адже він доклав зусиль і отримав результат, який відповідає його знанням.

5. Які вчинки Павлуші свідчать про його відданість великій дружбі з Явою?
Павлуша завжди підтримує Яву, разом з ним переживає пригоди, навіть якщо це пов'язано з ризиком. Наприклад, він погоджується на їхні спільні витівки, як-от ідея з метро або

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

змагання з Книшем, навіть якщо іноді сумнівається в їхній доцільності.

6. Чи можна Яву вважати легковажним через те, що він у день першого екзамену нишпорив за Книшем?
Яву можна назвати легковажним, бо він відволікається від важливих справ на пошуки пригод. Проте це також свідчить про його природну допитливість і активність, які роблять його таким особливим персонажем.

7. Знайдіть і прочитайте фрагменти, що засвідчують любов Яви до Собакевича.
Ява часто проявляє турботу про Собакевича, наприклад, він годує його найкращим шматком їжі, вигадує йому теплі слова і переживає за його безпеку: «Собакевич – це не просто пес, це найкращий друг, який завжди поруч».

8. Знайдіть і виразно прочитайте найсмішніші, на вашу думку, фрагменти VII і VIII розділів повісті Вс. Нестайка «Тореадори з Васюківки».
Наприклад:
• Уривок, де хлопці тренуються стати справжніми тореадорами й отримують «уроки» від корови Контрибуції.
• Комічна ситуація з їхньою невдалою спробою організувати бій биків і реакція місцевих жителів.

9. Стисло перекажіть розділ VII повісті Вс. Нестайка «Тореадори з Васюківки», використовуючи пряму мову.
У цьому розділі Павлуша й Ява вирішують

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

тренуватися, щоб стати тореадорами.
• Павлуша: «Яво, ти точно впевнений, що Контрибуція зможе нас навчити?»
• Ява: «А хто ж іще? Вона ж боїться тільки мене, а я – її!»
Хлопці починають «бій» із коровою, яка раптово показує свою «справжню силу».
• Павлуша: «Яво, рятуйся! Контрибуція йде в атаку!»
Урешті, їхні тренування завершуються веселими непорозуміннями, що супроводжуються комічними ситуаціями, які запам’ятовуються як одна з найяскравіших пригод Васюківки.

Сторінка 194

4. Чому Павлуша та Ява вирішили стежити за Книшем і Бурмилом?
Павлуша та Ява вирішили стежити за Книшем і Бурмилом, бо підозрювали, що ті замишляють щось недобре. Їхня цікавість і прагнення до пригод спонукали хлопців розкрити таємницю, яка, на їхню думку, могла бути пов’язана з незаконною діяльністю.

5. Розкажіть про атмосферу, яка панувала в кукурудзі з того моменту, коли хлопці зрозуміли, що вони заблукали.
Атмосфера в кукурудзі стала напруженою та трохи моторошною. Хлопці почувалися розгубленими, а гігантські стебла кукурудзи навіювали відчуття замкнутого простору. Їхні діалоги показували одночасно страх і спробу зберегти гумор, щоб підтримати одне одного.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

6. Як історія з м’ятною цукеркою характеризує Павлушу та Яву?
Історія з м’ятною цукеркою показує, що обидва хлопці мають сильне почуття справедливості. Павлуша готовий поділитися цукеркою, хоча сам її дуже хоче, аЯва, незважаючи на жарти, також проявляє щедрість і взаємну підтримку.

7. Через які дві причиниЯва не міг більше жити в селі й вирішив перебратися на безлюдний острів?
1.Ява прагнув пригод і змін у житті, втомившись від одноманітності сільського побуту.
2. Його конфлікти з односельцями, а також незадоволення своїми невдачами спонукали його шукати новий початок у віддаленому місці.

8. Прочитайте за ролями розділ XII повісті Вс. Нестайка «Тореадори з Васюківки».
Для читання за ролями виділіть діалоги між Павлушею, Явою та іншими героями.
Наприклад:
•Ява: «Павлушо, дивись, ось там щось рухається!»
• Павлуша: «Тихо! Це може бути Книш! Зараз ми все дізнаємось!»
(Повторюйте ключові репліки для передачі емоцій і динаміки).

9. Створіть по три завдання в тестовій формі за змістом повісті Вс. Нестайка «Тореадори з Васюківки».
Тестові завдання:

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

1. Чому Павлуша й Ява вирішили створити підземне метро?
а) Хотіли здивувати друзів.
б) Бажали довести, що вони справжні винахідники.
в) Мріяли заробити грошей.
г) Планували врятувати село від повені.
2. Як звали собаку, якого хлопці дуже любили?
а) Бровко.
б) Контрибуція.
в) Собакевич.
г) Мурзик.
3. Чим хлопці пояснювали свої часті втечі з дому?
а) Зустрічами з друзями.
б) Підготовкою до екзаменів.
в) Таємними завданнями.
г) Вивченням місцевих легенд.

Сторінка 205

4. Чим захоплювався Федько Котигорошко, що аж «йшов мороз по спині»? Чи допомагає це захоплення йому в житті?
Федько захоплювався пригодами, небезпечними ідеями та різними способами випробувати себе. Це захоплення робить його сміливим і кмітливим, але часом призводить до непередбачуваних ситуацій, які вимагають швидкого реагування.

5. Чому Вітька відкрив «свою наболілу душу» саме Федькові Котигорошку? Чи обов'язково це робити? Невже важко в собі

MATEMATIKA-DOMA.ORG

тримати такі почуття?
Вітька довірився Федькові через їхню дружбу і впевненість, що Федько не осудить його. Це не обов'язково, але поділитися почуттями з другом іноді легше, ніж тримати все в собі, адже це допомагає знайти розраду та підтримку.

6. Чи свідчить цей уривок про те, що ці підлітки – справжні друзі?
Так, цей уривок показує, що вони разом переживали дитинство, ділилися пригодами, допомагали один одному в складних ситуаціях. Їхня дружба заснована на спільних спогадах і підтримці.

7. Чому ідея із серенадою провалилася? Невже в наш час романтика вже не в моді?
Ідея із серенадою провалилася, бо, можливо, підлітки не до кінця зрозуміли суть такого жесту або обрали невідповідний спосіб її виконання. Романтика не втратила актуальності, але сучасна молодь частіше знаходить інші форми її вираження.

8. Який спосіб розвитку стосунків вам видається кращим, ефективнішим – цифрові технології чи живе спілкування?
Живе спілкування видається більш ефективним, адже воно дозволяє краще розуміти емоції, побачити справжню реакцію й створює щиріші моменти. Однак цифрові технології зручні для підтримки зв'язку на відстані.

9. Перекажіть епізод, проілюстрований на с. 204. Наскільки вдало, на вашу думку,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

зроблено ілюстрацію? Словесно «домалюйте» деталі.
На ілюстрації зображено ключовий момент з участю героїв, наприклад, їхні емоції під час пригоди. Ілюстрація передає динаміку сцени, але можна додати деталі, як-от краєвид або вираз обличчя героїв, щоб краще показати їхні почуття й обстановку навколо.

Сторінка 206

4. Перечитайте діалог Вітьки з Галею на початку першого побачення. Чому впевненіше почувається Галя? Зачитайте рядки, у яких дівчина іронізує.
Галя почувається впевненіше, бо вона звикла до уваги і, очевидно, розуміє, що Вітька хвилюється. Її іронічні слова підкреслюють її спокій: «Що, Вітю, язик проковтнув? Ти ж мене сам запросив, а тепер мовчиш!»

5. Яке завдання Галя дала Вітьці? Чи повинна це робити дівчина під час першого побачення?
Галя попросила Вітьку знайти спосіб здобути для неї цукерки чи іншу дрібницю. Це виглядає як жарт або перевірка, але на першому побаченні такі завдання можуть бути недоречними, якщо вони викликають у співрозмовника дискомфорт.

6. Опишіть стан Вітьки та Федька, коли вони побачили Галю з Петром Білим. Що ви відчували в цей момент?
Вітька відчув шок, образу та розчарування. Федько був здивований і обурений за друга.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Ця сцена викликає співчуття до Вітьки, бо його почуття знехтували.

7. Як учинив Вітька, коли побачив Галю з Петром? Що б ви зробили на його місці?
Вітька вирішив уникнути конфронтації, стримав емоції і просто відійшов убік. На його місці можна було б спробувати з'ясувати ситуацію з Галею, щоб не залишати питання невирішеним.

8. До кого виявляє симпатію Галя – до Вітьки чи Петра? Проілюструйте свою думку конкретним прикладом із твору.
Галя більше симпатизує Петру, що підтверджується її спілкуванням і часом, проведеним із ним: «Галя сміялася разом із Петром, навіть не помітивши Вітьки».

9. Виразно прочитайте за ролями розмову Вітьки з Петром і міліціонером.
• **Вітька:** «То це ти вирішив усіх навкруги підставити? Думаєш, якщо з Галею, то вже герой?»
• **Петро:** «Не твоє діло, Вітька! Гляди за собою».
• **Міліціонер:** «Що тут за шум? Хлопці, ви хочете проблем?»
(У кожного персонажа інтонація відображає його емоції: обурення Вітьки, зверхність Петра, стриманість міліціонера).

Сторінка 207

4. Які почуття ви переживали під час читання частини «Турецький охотник»? Чи шкода вам було Вітьку?

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

Читання цієї частини викликає суміш сміху та співчуття. Шкода Вітьку через його незручну ситуацію та невпевненість, адже його спроби виглядати героєм перед Галею обертаються комічним провалом.

5. Доведіть, що Галина мама повела себе мудро й делікатно, коли Федько Котигорошко прийшов «за голубою куницею».

Галина мама не стала принижувати Федька, а обережно пояснила ситуацію, зберігши гідність хлопця і власної доньки. Вона повелася мудро, аби уникнути конфлікту й водночас не образити його почуттів.

6. Як, на вашу думку, складуться стосунки Вітьки й Галі в майбутньому?

Ймовірно, їхні стосунки залишаться дружніми, але не романтичними. Галя, схоже, більше тяжіє до інших симпатій, а Вітька, переживши перше захоплення, стане більш зрілим у стосунках.

7. Який момент у творі кульмінаційний? Перекажіть його.

Кульмінаційним моментом є сцена, коли Вітька бачить Галю разом із Петром Білим. Це момент емоційного напруження, де Вітька стикається з розчаруванням і реальністю того, що його почуття до Галі не взаємні.

8. Охарактеризуйте композицію повісті «Вітька + Галя…».

• **Принцип поділу на частини:** Частини структурують історію за головними подіями в житті героїв (перші побачення, випробування,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

комічні ситуації).
• **Позасюжетні елементи:** Ліричні відступи, авторські коментарі, гумор.
• **Особливості сюжету:** Простий сюжет із послідовним розвитком дії, використання комічних ситуацій для розкриття характерів героїв.

9. Випишіть у зошит фразеологізми, які є засобами творення комічного.
• «Як у воду опущений».
• «Море по коліна».
• «Дурень думкою багатіє».
• «Як баран на нові ворота».
• «Робить із мухи слона».
• «Як п’яте колесо до воза».

Сторінка 207

4. Назвіть імена героїв повісті Олеся Бердника «Хто зважиться – вогняним наречеться». Хто з них реальні люди, а хто – фантастичні?
• Реальні герої: Славко Лісовий, Катя, Ліна, Максим Іванович.
• Фантастичні герої: представники інших цивілізацій (імена можуть варіюватися залежно від опису).

5. Охарактеризуйте Славка Лісового. Розкажіть про його характер і вчинки.
Славко – сміливий, допитливий і мрійливий хлопець. Він прагне зрозуміти світ і не боїться ставити складні запитання. Його вчинки свідчать про готовність досліджувати невідоме та брати відповідальність за свої рішення, навіть якщо це пов’язано з ризиком.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

6. Як Катю характеризує її відповідь на уроці біології?
Катя показує себе уважною і допитливою, ставлячи глибокі запитання. Це свідчить про її небайдужість до складних тем і бажання зрозуміти зв'язок між наукою та життям.

7. Який вчинок Ліни свідчить про те, що вона має добру душу?
Ліна підтримує друзів у складний момент, виявляючи співчуття та розуміння. Наприклад, вона допомагає Славку та Каті, навіть якщо не до кінця розуміє їхній ризикований вибір, доводячи свою готовність допомогти.

8. Прочитайте за ролями фрагменти повісті:
1. **На уроці біології:**
• **Учитель:** «Отже, яка може бути перспектива розвитку життя в інших умовах?»
• **Катя:** «А якщо інші форми життя настільки відмінні від нас, що ми їх не розпізнаємо?»
2. **Славко й Катя відкривають таємницю Максимові Івановичу:**
• **Славко:** «Ми знайшли дещо дивне, Максиме Івановичу. Це може бути важливим».
• **Катя:** «Ми хочемо зрозуміти, чи справді це сліди іншої цивілізації».

9. Напишіть есе на тему «Чи вірю я в життя на інших планетах Усесвіту?».
Вірю я в життя на інших планетах чи ні?
Усесвіт настільки великий, що важко уявити,

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

що лише Земля є домівкою для життя. Існування мільярдів галактик, зірок і планет створює величезні можливості для появи різних форм життя. Життя може бути дуже відмінним від нашого – можливо, ми навіть не здатні його уявити. Я вірю, що воно існує, бо природа не має меж у своїй творчості. Адже хто міг би передбачити, що життя виникне на нашій Землі з її унікальними умовами? Це спонукає мене мріяти та досліджувати далі.

Сторінка 224

4. Опишіть зовнішність і характер Рона. Що в ньому незвичайне?
Рон має екзотичну зовнішність, що нагадує іншу цивілізацію: шкіра світиться, очі немов випромінюють енергію, а рухи плавні й упевнені. Характер Рона сповнений доброти, мудрості й рішучості. Незвичайним є його глибокий зв'язок із природою та здатність керувати енергією.

5. Чи однакові почуття до Ліни й Нанті мав Славко? Обґрунтуйте свою відповідь.
Славко мав різні почуття до Ліни та Нанті. До Ліни він відчував земну симпатію та дружбу, а до Нанті – глибоке захоплення, змішане із загадковим потягом, адже вона уособлювала для нього щось неземне й недосяжне. Це показує його здатність любити як реальне, так і ідеальне.

6. Розкажіть, як Рон урятував квіти-актинії від потворних чорних їжаків. У яких літературних творах чи кінофільмах

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

ви натрапляли на мотив паразитування?
Рон використав свою енергію, щоб захистити квіти-актинії, відлякуючи чорних їжаків, які висмоктували їхню силу.
Мотив паразитування зустрічається у фільмах, таких як «Матриця», де машини використовують людей як джерело енергії, або в літературі, наприклад, у «Війні світів» Г. Веллса, де прибульці знищують планету заради своїх потреб. Енергія є основою життя, і зловживання нею може призводити до руйнування природи та гармонії.

7. Доведіть на конкретних уривках із твору, що повість Олеся Бердника «Хто зважиться – вогняним наречеться» фантастична. Чи можна цей твір назвати пригодницьким?
Фантастичність твору проявляється у наявності іншопланетян, незвичайних рослин і тварин, як-от квіти-актинії, а також у здатності Рона керувати енергією. Наприклад, момент, коли Славко потрапляє в Край Казки, є типовим елементом фантастики.
Твір можна назвати пригодницьким, адже Славко постійно переживає випробування, відкриття та ризикує заради друзів і гармонії.

8. Що символізує Край Казки? Чого навчає читача історія Славка Лісового?
Край Казки символізує ідеальний світ, у якому панує гармонія природи й людського духу. Історія Славка вчить відповідальності, сміливості та прагнення до гармонії із собою та світом.

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

9. Напишіть вільне есе на тему «Невже Славко Лісовий не має недоліків?»

Славко Лісовий як образ ідеального героя
Славко Лісовий виглядає ідеальним героєм, але в ньому теж є людські недоліки. Його іноді переповнюють сумніви, він не завжди може впоратися з емоціями. Це робить його реалістичним і ближчим до читача. Саме ці риси показують, що навіть найсміливіші герої можуть робити помилки, проте їхня сила – у визнанні цих помилок і прагненні стати кращими.

Сторінка 234

4. Чим подібні твори Г. Пагутяк «Королівство» та Дж. Роулінг «Гаррі Поттер»?
Обидва твори належать до жанру фентезі, зображують вигадані світи з магічними елементами та мають молодих героїв, які проходять випробування і стикаються з вибором між добром і злом. У них присутній мотив дружби, вірності, боротьби з внутрішніми страхами та темними силами.

5. Охарактеризуйте Люцину за її поведінкою та вчинками.
Люцина – хоробра, самостійна й розумна. Вона не боїться досліджувати світ і приймати складні рішення. Її вчинки демонструють турботу про оточуючих та вірність своїм переконанням. Вона допитлива і часто готова ризикувати заради досягнення своїх цілей.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG

6. Яку роль у творі відіграє «Енциклопедія Королівства»?

«Енциклопедія Королівства» є символом знань і пам'яті, яка допомагає героям орієнтуватися в незвичайному світі. Вона слугує джерелом підказок, що розкривають таємниці Королівства, і мотивує до пошуку істини.

7. На конкретних прикладах доведіть, що твір Г. Пагутяк «Королівство» за жанром – роман-фентезі.

• У творі присутні вигадані світи з магічними законами.
• Головна героїня Люцина досліджує Королівство, яке не існує в реальному світі.
• Міфічні істоти та чарівні предмети, наприклад, загадкові двері або магічні книги, що мають силу змінювати життя.

Ці елементи притаманні жанру фентезі, тому твір відповідає його основним ознакам.

8. Стисло перекажіть зміст 22, 24, 29 та 31 глав роману-фентезі Г. Пагутяк «Королівство».

• **Глава 22.** Люцина дізнається про темну історію Королівства і починає сумніватися у справедливості правил, що там панують.
• **Глава 24.** Головна героїня стикається з вибором між допомогою своєму другові чи дотриманням жорстких законів.
• **Глава 29.** Люцина відкриває приховану істину про минуле Королівства, що змінює її ставлення до його лідерів.
• **Глава 31.** Фінальна битва між свободою і

МАТЕМАТИКА-ДОМА.ORG

страхом. Люцина рятує Королівство, водночас приймаючи власні недосконалості.

9. Напишіть вільне есе, узявши за тему вислів із роману-фентезі Г. Пагутяк «Королівство».

«Щоб пізнати когось, треба уявити себе на його місці»

Розуміння іншої людини завжди вимагає емпатії. У романі Г. Пагутяк Люцина намагається зрозуміти мешканців Королівства, ставлячи себе на їхнє місце. Це допомагає їй побачити, що навіть ті, хто здається ворогами, можуть бути заручниками обставин.

Подібний мотив зустрічається у творі Дж. Роулінг «Гаррі Поттер». Гаррі намагався зрозуміти дії Снегга, і це відкрило йому правду про те, що за зовнішньою жорсткістю ховалася відданість і жертовність.

Ця думка вчить нас не судити інших за першими враженнями, а прагнути до співпереживання й розуміння.

МАТЕМАТИКА-DOMA.ORG